

PETAR ŠIMUNOVIĆ

## CRESKO-LOŠINJSKA SUTVIJA I U VEZI S NJOM

Zavod za hrvatski jezik  
Hrvatskoga filološkog instituta  
HR 41000 Zagreb

Izvorni znanstveni rad  
UDC: 808.62–22:801.541.4  
Ur.: 1991–07–12

*Sutvija* je već zaboravljeno ime za blagdan sv. Vida. To blagdansko ime zabilježeno je na Lošinj, a s obzirom na razvijen kult sv. Vida slavilo se i na Cresu u XVI. stoljeću. Ni kao blagdansko ime ni kao imenica *Sutvija* već dugo nije u jezičnoj uporabi. Ona dakle nije bila ni značenjem odgonetljiva ni etimološki protumačena.

1. Raščlanimo li ovo blagdansko ime *Sutvija*, u njoj ćemo prepoznati romansku dvoriječnu sintagmu *san(c)tu Vitu* u ranoj hrvatskoj prilagodbi: *\*santū Vitū > \*sotvid + -ja > \*sutvid'a (festa)*. Prijelazom /d'/ > /j/ oblikovao se potvrđeni čakavski lik *Sutvija*. Ovaj prilagodbeni proces upućuje na romansko-hrvatsku jezičnu simbiozu iz doba postojanja starohrvatskih nazalnih samoglasnika /q/ i /ɛ/, tj. iz vremena kad su u posuđenim izričajima sekvencije /an/, /on/ i /en/ pred konsonantom prelazile u starohrvatskom jeziku u /q/ + konsonant, odnosno /ɛ/ + konsonant. Ti su se nazalni vokali, kako je poznato, do kraja X. stoljeća denazalizacijom izjednačili /q/ sa /u/ (ili rjeđe sa /o/ i /a/, uglavnom na istarskom području) i /ɛ/ sa /e/<sup>1</sup> (ili u određenim pozicijama, iza palatalnih suglasnika, sa /a/). Prilagodbe romanskih sekvencija /an/ + konsonant u /q/ > /u/ u hrvatskom su najbrojnije potvrđene upravo u imenskim sintagmama *santu* + svetačko ime,<sup>2</sup> i to onako kako tumačimo cresko-lošinjsko blagdansko ime *Sutvija*. Kako nazali nestaju u hrvatskom jeziku u IX. i tijekom X. stoljeća, prilagodba o kojoj je riječ svjedoči da su blagdansko ime *Sutvija* i slični svetački toponimi tako tvoreni nastali do toga vremena. Oni posredno potvrđuju prisutnost Hrvata i njihov zajednički život s Romanima u X. stoljeću na prostorima gdje su ta imena pridružena sakralnim sadržajima koje imenuju ili svjedoče da je taj njihov suživot, zaključujući samo po ovom jezičnom podatku, barem stoljeće stariji, dok je taj jezični proces bio u nastajanju i trajanju.<sup>3</sup>

2. Blagdansko ima *Sutvija* uklapa se tako u svetačke toponime tvorene romanskim pridjevom *santu-*, koji su bogato potvrđeni duž istočnojadranskog primorja, od

Bara do kraja Istre. Pretežno se ti toponimi pridružuju crkvama, crkvenim imanjima u okolišu i naseljima koja nastaju uokolo crkve koja je posvećena svecu, od čijeg se imena izvodi toponim s romanskim pridjevom *santu-*. Građevinski slog crkava kojima se takvi toponimi pridružuju označuje ranosrednjovjekovne crkve od kasne antike do hrvatske predromanike, tj. od VI. do kraja X. stoljeća.<sup>4</sup>

Stoga tako oblikovani toponimi koji se otkrivaju na cresko-lošinjskom području, gdje je potvrđeno i blagdansko ime *Sutvija (festa)*, dobivaju na kulturno-umjetničkom i jezičnom značenju, te potvrđuju prisutnost Hrvata u to doba na cjelokupnom prostoru nekadašnjeg otočja obuhvaćenog zajedničkim imenom *Apsyrtides*, koje ime prepoznajemo u današnjem imenu grada Osora.

Ti cresko-lošinjski toponimi tvoreni romanskim pridjevom *santu-* i svetačkim imenom u hrvatskim jezičnim prilagodbama jesu:

*Sutlovrēski* »brežuljak na Osorčici«,<sup>5</sup> kilometar jugozapadno od Osora s razvalinama crkve sv. Lovre (: \**santu laurentsiu* > *Sutlovrēč*, + -'ski > \**Sutlovrēčki* > *Sutlovrēški*.)

*Suplatūnski* »rt istočno od Osora s ostacima kasnoantičke crkve sv. Platona« (: \**santuplatone* > \**Ṣṓtplatōn* > *Suplatun*, + -'ski > *Suplatūnski*). Svetac je bio osobito slavljen u Bizantu, a ime *Platon* bilo je omiljeno ime u srednjovjekovnim romanskim gradovima u Dalmaciji.<sup>6</sup> Ostaci ranosrednjovjekovne crkve sv. Platona na Cresu iz VIII.–IX. stoljeća sastoje se od dvije porušene apside s primjercima pleterne dekoracije. Crkva je bila sagrađena do rimske gospodarske kuće (villa rustica), čiji su zidovi zbog dizanja morske razine sada pod morem. Tako rimsko gospodarstvo do staroga liburnskoga grada Osora s bizantskom crkvom na tom mjestu podignutom i posvećenom bizantskom svecu, čiji je spomen sačuvan u hrvatskom prilagodbenom imenu *Suplatūnski*, svjedoči o dugom etničkom nadslojavljanju, u kojem se prepoznaju ostaci liburnsko-rimsko-romansko-bizantsko-hrvatski tragovi materijalne, duhovne i jezične baštine ondje na važnoj trgovinskoj i strateškoj točki koju čini osorska privlaka ili prokop (cavata).

(*Sut*)*lovrēski* »predio na Cresu u Polaćinama« (: rom. \**palatsia* > *polača* »gospodarsko zdanje«, »imanje«).<sup>7</sup> Ondje je uz ostatke crkvice nađeno mozaika i kamene građe koja je pripadala kasnoantičkoj crkvi.<sup>8</sup> Danas se lokalitet zove *Lovrēški*, koji također u svojem imenu (\**Laurentsiu* > *Lovrēč*) pokazuje prilagodbama romanskog dvoglasa /au/ hrvatskim skupom /ov/<sup>9</sup> i romanskog skupa /tsi/ > /č/ davnu romansko-hrvatsku jezičnu simbiozu iz VII.–VIII. stoljeća.<sup>10</sup>

*Stivānjska* »uvala na sjeveru Cresa kod naselja Belog (caput insulae)« s ostacima pluteja i ranim pleterom.<sup>11</sup> Ti arheološki ostaci, zajedno s onima iz Belog, potvrđuju da smo i ondje na tragu ranosrednjovjekovnoj crkvi svetoga Ivana (: \**santu Ioannes* > *ṣṓtiyan* > *Stivan*,<sup>12</sup> + -'ska (uvala ili sl.) > *Stivānjska*).

*Stivān* »selo nastalo sraštanjem nekoliko odvojenih zaselaka: Gornjeg Sela, Donjeg Sela i Suviškog«. U Stivanu je 1774. sagrađena župna crkva na mjestu starije, u kojoj smo skloni naslutiti ranosrednjovjekovnu bogomolju sv. Ivana koja je dala ime naselju,<sup>13</sup> onako kako smo to ime protumačili u prethodnom toponimu.

*Suviški* »zaselak Stivana s crkvom sv. Vida romaničkoga sloga«. Izvodimo romanski toponim ovakvim prilagodbama: \**santu Vitu* > \**Sutvit* / \**Sutvid*,<sup>14</sup> + -'ski > \**Su(t)vidski* > \**Suvički* > *Suviški*. Lingvistički podatak /q/ > /u/ kao rezultat romansko-hrvatskog jezičnog prožimanja upućuje na stariji građevinski supstrat bogomolje, koja je na tom mjestu dala upravo takvo ime naselju.<sup>15</sup>

*Sićadrĳa* »starokršćanska crkva sv. Andrije na Iloviku«.<sup>16</sup> \**santu Andrea(s)* > \**Sutja(n)dria* > *Sićadrĳa*.<sup>17</sup>

3. Cresko-lošinjsko blagdansko ime *Sutvĳa* pripada najstarijim hrvatskim blagdanskim imenima, vjerojatno od pokrštavanja Hrvata.<sup>18</sup> Za razliku od navedenih cresko-lošinjskih toponima tvorenih romanskim pridjevom *santu* i svetačkim imenom u hrvatskoj leksičkoj prilagodbi s pridjevskim likom na -ski (*Sutlovrēški*, *Stivānjska*, *Suviški*), *Sutvĳa* se ponaša kao imenica ženskoga roda, premda je iste stare pridjevske tvorbe kao creska blagdanska imena: *Ivānja*, *Mihōja*, *Stepānja*, *Jakōvja*, *Martĳnja*,<sup>19</sup> koja podrazumijevaju uza se romansku imenicu *festa* »blagdan«, »svetkovina«. Sve su to odreda stare pridjevske tvorbe sufiksom -j, koji je na golemu čakavskom prostoru nestajao već u XIV. stoljeću.<sup>20</sup>

4. Kult svetoga Vida (lat. *Vitus*: lat. *vita* poput hrvatskog imena *Živko* i sl.) odavno je posvjedočen u Hrvata, pogotovu na primorju. Zarana se tom svecu grade crkvice po vrhuncima: od Svetevića kod Bara, pa uzduž Jadrana preko Lastova, Mljeta, Korčule (Blato, Smokvica, Žrnovo), Pelješca, Drvenika zaostroškog, Hvara (Dol, Vrbanj, Grablje), Braća (Vidova gora/Sutvid, Velo brdo iznad Dola), Segeta, Sevida rogozničkih, Paga (na Veloj njivi kod Vidasovih stanova i na najvišem paškom vrhu), Raba, Krka (Dobrinj, Baščanska Draga), Rijeke (zaštitnik biskupije, patron stolne crkve) do Istre (Buzet, Umag) itd.<sup>21</sup> Nigdje tolika gustoća crkvice i kultnog čašćenja sv. Vida kao upravo na širem kvarnerskom području! Potvrde su zato toponimi *Suvid* na Rabu, *Sutvid* kod Baščanske Drage na Krku, te osobito creski toponimi *Suviški* i drugi, koji upozoravaju hrvatskom prilagodbom romanskog dvoleksemskog izričaja *santu Vitu* na drevnu prisutnost vidovskog kulta među Hrvatima. Na starost toga kulta na ovom području upućuju vrlo stare crkve ovom svecu u čast, od onih na Pagu, do ranoromanske crkve sv. Vida kod Dobrinja, te osobito one creske crkvice sv. Vida na brdu Stāri stān na putu od uvale Krūšćice do naselja Mērga,<sup>22</sup> i one crkve sv. Vida u naselju *Suviški*,<sup>23</sup> te romaničke crkve sv. Vida na području koje se zove *Vid*, kod pastirskog stana *Grēm*, sagrađena na pretpovijesnom tumulusu koji se zove *Plāt* (rom. plattu, grč. πλατὸς), kod lokve koja se zove *Pogāna* (lat. *pagana* »seoska«, »nečista«) s kamenim dovratnikom i ornamentnim pleterom, koji očito pripadaju prijašnjoj crkvi, vjerojatno iz X. stoljeća.<sup>24</sup>

Arheološki, graditeljski i poglavito lingvistički razlozi potvrđuju starinu štovanja sv. Vida. Svjedoci su tomu mnogobrojne crkve podignute njemu u čast, te davno u Hrvata uvriježeno blagdansko ime *Sutvĳa*.<sup>24a</sup> To ime, danas ugašeno i zaboravljeno, očituje se upravo tim likom, podsjećajući na to koliko je kult sv. Vita bio raširen u Romana, te rano preuzet i posvuda proširen u jadranskih Hrvata. Sudimo li po broju crkava i po toponimima s romanskim pridjevom *santu*, ovaj svetac

(izuzmemo li Gospin kult, toponime i crkve podignute njoj u čast) ide u isti red sa svecima ratnicima Ilijom, Jurjem, Mihovilom i svecima mučenicima Ivanom, Stjepanom i Lovrom. Tako su, uz mnoge *Stomorice*, *Sutulije*, *Sučurje*, *Stivane*, *Sustipane*, *Stobreče*..., najčešći toponimi *Sutvidi* i sl. duž hrvatskoga primorja. Uz te toponime uvrštavamo i zaboravljeno blagdansko ime *Sutvlju*.

5. Na južnoslavenskom prostoru potvrđeni su od samoga početka svetački imenski likovi *Vit* (: lat. *Vitus*) i *Vid*. Barski toponim *Svetević* ima u sebi oblik *Vit* (< *sveti Vit* + *-j*), a krčki *Sutvid* oblik *Vid* (< \**sotvid*); brački toponim *Viča jama* izveden je od oblika *Vit* (< *Vit* + *-ja* »*Vidova*« *jama*), a nalazi se podno Vidove gore blizu ruševina crkvice sv. Vida,<sup>25</sup> a cresko-lošinjsko blagdansko ime *Sutvlja* ima u sebi, kako smo već vidjeli, oblik *Vid* (< *sutvid*-*ja*). Oblik *Vid* prevladao je u Hrvata, kako to pokazuju odavna hrvatske glagoljske legende o sv. Vidu.<sup>26</sup> *Sutvlja* je i glede toga jezičnoga podatka kudikamo najstarija potvrda imenskog lika *Vid*.

6. Ostavljam ovdje po strani mitološko-poganski supstrat u svetačkom imenu *Vit/Vid* i njegova prožimanja sa slavenskim božanstvom *Sventovitom*, o čemu pišem na drugom mjestu.<sup>27</sup> Lik *Vid* u Hrvata nastao je paraetimološkim putem. Sv. Vitu/Vidu pridavala se moć čuvanja očinjega vida (»*Svēti Vide, vīdi me!*«).<sup>28</sup> S tim u vezi su nazivi za travu *vidovčicu*, *vidovu travu*, *vidičak* (*Eupharsia officinalis*), koji su fitonimi motivirani sv. Vidom kao zaštitnikom očiju i beru se zbog liječenja očiju. Blagdan sv. Vida štuje se 15. lipnja uz ljetni solsticij (»*O svetem Vidi se skozi noć vidi!*«), odatle slovenski izraz »*zarje Vidove*«. <sup>29</sup> Poznat je običaj preskakivanja ognja uoči Vidova dne, stavljajući se pritom pod zaštitu »*Bōga i svētega Vīda*«. <sup>30</sup> Razmještaj Vidovih crkvice po našim katoličkim stranama vrlo je znakovit. Pokazuje se, naime, da se kult sv. Vida širi poglavito u stočarskim krajevima. Tako A. Fortis navodi u Poljicima, i drugdje, da na blagdan sv. Vida pastiri pale kresove od mirišljivih (ljekovitih) trava, te navodi da su slavenski pastiri u davno doba tako slavili *Sventovita*, boga plodnosti i svjetla. <sup>31</sup> U našim stočarskim krajevima ovcu ojagnjenu o sv. Vidu zovu *vidovka*.

Poznato je da se značajniji svetački blagdani vezuju sa seoskim poslovima, vremenskim i meteorološkim pogodama (grom, grād, suše i sl.).<sup>32</sup> Tim načinom razvijaju se mnogi lokalni svečevi kultovi, pa se mjeseci u godini u pojedinim krajinama nazivaju i tvore svečevim imenima.<sup>33</sup>

7. Cresko-lošinjska *Sutvlja* vezivala je uza se običaj davanja u najam ovaca, koje je pastir uzimao na pašu o blagdanu *Sutvlje*.

O tome, primjerice, imamo zapis od 8. rujna 1586: *setembra 8 (1586), v Lošini, seli Velom. Martin sin pokoinoga Mikuli Budinića, prijimle od Jelene, žene pokoinoga Tomića Lebavčić na fit ovac rečene Elene 40, kih je ovac est velik od fruta 34, a 6 janic, po 9 soldini vsaka glava na godišće. A ta rečeni fit est počal na S u t v i j u pasanu i gre do druge S u t v i j e.*<sup>34</sup>

Cresko-lošinjska *Sutvlja* pokazuje jezičnim likom svoj davni nastanak već u tamošnjih Romana, a preuzeta je kao običaj i preoblikovana kao blagdansko ime do kraja X. stoljeća. Da je Hrvata tada, i prije, bilo podosta na ovom otočju, svjedoči

bogata toponimija i dijalekatski podaci, svjedoče arheološki i graditeljski prežici iz togaavnogavremena, pa i povijesni zapis Ivana Đakona koji ovako opisuje doček Petra II. Oreseola 998. godine u Osoru: Deinde vastum verificando aequor Absarensem ad urbem delati sunt. Ubi non modo cives, verum omnes de finitimis tam Romanorum quam Sclauorum castellis convientes tanti ospitis adventum se praevenisse gaudebant.<sup>35</sup>

Zaključimo li k tome da je s ovoga područja, iz Bučeva kod Valuna, pronađena glasovita Valunska ploča<sup>36</sup> iz XI. stoljeća, vjerojatno prvi glagoljski spomenik u Hrvata s hrvatskim osobnim imenima, onda ove davne jezične, gospodarstvene i biološke simbioze Romana i Hrvata postaju jasnije.

Jedan očit i nepobitan dokaz rane hrvatske prisutnosti na ovom otočju jest upravo blagdansko ime *Sutvija*, koje je ime – bez izravne pridruženosti konkretnom toponomastičkom sadržaju (crkvi, svetištu, okolnom zemljištu), a gubeći preoblikom leksički sadržaj (što je svojstvo svakoga vlastitog imena) – prilično rano izišlo iz uporabe.

Ovaj rad otkrio ga je i protumačio, ali ga neće moći ponovno uprisutniti.

### Bilješke

- 1 Primjere za /ε/ > /e/ nalazimo u toponimima: *Poreč* (< *Parentium*), *Buzet* (< *Pinquente*), *Sulet* (< *Solenta*), *Bulet* (< *bollente*) itd. Vidi podrobnije P. Šimunović, *Prvotna simbioza Romana i Hrvata u svjetlu toponimije*. Rasprave Zavoda za jezik IFF, 10–11, Zagreb 1985, 189.
- 2 V. Putanec, *Refleksi staroromanskog pridjeva SANCTUS u onomastici obalne Hrvatske*. Slovo 13, Zagreb 1963, 137–175; P. Šimunović, *Toponimi sa starodalmatskim pridjevom san(c)tu(s)*. U knjizi P. Š., *Istočnojadranska toponimija*. Ed. »Logos«, Split 1986, 109–120 s kartom.
- 3 Na hrvatskom području, kako je zasjeđeno u Čedadskom evanđelju, koje još ima nazale, potvrđeno je ime *Mutimir* (< *Mŭtiměръ*). V. Putanec, o. c., 169, bilj. 118. Glosa *isiku* (=jeziku) u kanonskom priručniku na latinskom jeziku, koji potječe oko g. 880, ta je pojava potvrđena i za prednji nazal /ε/. Usp. kod Lettenbauer, *Orientalia christiana periodica* 18. 1952, 268. Navedeno po V. Putancu, *ibidem*.
- 4 Ž. Rapanić, *Predromaničko doba u Dalmaciji*. Ed. »Logos«, Split 1987, odjelak: *Starokršćansko nasljeđe* (99–114 i passim).
- 5 Vidi L. Košuta, *Ubikacija benediktinskog samostana Montis Gabri na otoku Lošinju*. Zbornik Historijskog instituta JAZU, I. Zagreb 1954, bilj. 28.
- 6 K. Jireček, *Romani u gradovima Dalmacije tokom srednjega veka II* (prijevod). Ed. SANU, Posebna izdanja 354, n. s. 42. Beograd 1962, 193.  
Uz povijesne potvrde i raširenost imena navodi se i crkva sv. Platonu u čast. Ime te crkve po jezičnim pokazateljima najstariji je spomen ovoga svetačkog imena, podignute na Zonti nedaleko katedralne crkve u Osoru.
- 7 U toponimu *Poldčina* hrvatskom prilagodnom romanskog protooničkog /ǣ/, kojega do 8. st. nije bilo u hrvatskom vokalnemu sustavu, hrvatskim fonemom /ǫ/ zasjeđena je još ranija simbioza na tom prostoru. Sufiks *-ina* u toponimu *Polač-ina* izražava u ovakvu tipu imena »ostatke onoga što je označeno imenicom u osnovi imena«: *Grad-ina*, *Crkv-ina*, *Mir-ina* (= *zid-ina*) itd.
- 8 U *Lovrěškom* se nalazio antičko i ranokršćansko naselje s današnjim ostacima crkve iz VI. stoljeća. Sačuvani su zidovi predvorja, lade, apside s ostacima fresaka. Uokolo su krhotine keramike, obrađene kamene ploče. Ti nalazi potvrđuju da je kasnoantička crkva bila obnovljena u IX.–X. stoljeću. B. Fučić, *Apsyrtides*. Ed. »Narodno sveučilište Mali Lošinj«, 1990, 132.
- 9 Takve su prilagodbe u toponimima: *Labe* (< *lau*), *Povlja* (< *Paulia*), *Lašva* (< *\*Lavsava* < *\*Lausaba*), *Lovret* (< *lauretu*), *Louvan* (< *Laurana*), *Stobreč* (: *\*santu Laurentsiu*) itd. P. Šimu-

- nović, *Prvotna simbioza Romana i Hrvata u sujetlu toponimije*, o. c., str. 188. Vidi rad V. Putanec, *Refleksi aloglotskog diftonga au u hrvatsko-srpskom jeziku*. Filologija 6, Zagreb 1970, 150–161.
- 10 Za prilagodbu romanskog skupa /tʰi/ hrvatskim fonem /č/ usporedi toponime: *Polača* (< \**Palatia*), *Pećine* (: \**peʰia*), *Puč* (< \**puʰeu*), *Poreč* (< \**Parentʰiu*), *Soča* (< \**Sontʰia*), *Brač* (< \**Brattʰia*), *Pičan* (< \**Peʰena*) itd. u radu P. Šimunović, *Prvotna simbioza Romana i Hrvata u sujetlu toponimije*, o. c., str. 187.
  - 11 B. Fučić, *Izvištaj o putu po olocima Cresu i Lošinj*. Ljetopis JAZU za 1946–1948, knj. 55, 1949, 50–52.
  - 12 V. Putanec misli da se već za doseobe Hrvata izvršila redukcija *santu* > *stu-*, *santa* > *sta-/sto-*: *Stivan*, *Stomska*, *Stafilić* (V. Putanec, *Refleksi staroromanskog pridjeva sanctus...*, o. c., 152–157). Čini se međutim da je ta redukcija nastajala slijedom supstitucije *santu* > *sqt-* > *sul-* > *st-*, pri čemu se /t/ pred drugim suglasnikom često gubilo, a /u/ često ispadalo u prednaglasnom slogu, a moguće je da se ta pojava zbivala i analoškim tvorbama, ili njima bila potpomognuta: *Su(t)kojšan*, *Su(t)mrata*, *Su(t)petar*, *S(u)tobreč*, *S(u)tomorica*, *S(u)livan*. Jednu i drugu pojavu, uz redovitu tvorbu, bilježimo na creskim toponimima: *S(u)livan(ska)*, *Su(t)viški*, pored blagdanskog imena *Sutvlja*.
  - 13 B. Fučić, *Apsyrtides*, o. c., str. 83 i 86.
  - 14 Oblik *Vid* (mjesto *Vit* < lat. *Vitus*) potvrđuje se u Hrvata davno u glagoljskim legendama o sv. Vitu. Vidi bilj. 26.
  - 15 B. Fučić, *Apsyrtides*, o. c., str. 86.
  - 16 Ta je crkva pod brdom *Straza*, na kojoj je gradina iz brončanog doba. Tamo je mnogo krhotina keramike iz rimskoga vremena, a od crkve su ostaci zidova i porušena polukružna apsida. Tako na tom kompleksu i u imenu *Sićadrja* pratimo slijed liburnijsko-rimsko-bizantsko-hrvatskih stratumata materijalnih, kulturnih i jezičnih prežitaka.
  - 17 U ovoj se dvoriječnoj romanskoj sintagmi zbililo nekoliko promjena na putu od romanske dvoriječne sintagme do hrvatskog univerbiranog toponima. U objašnjenju će pomoći analogija susjednoga creskog toponima *Jadrišćica* na Puntić Kriza. Taj se toponim odnosi na uvalu nazvanu po romaničkoj crkvi sv. Andrije na groblju, koja je podignuta na starijem sakralnom supstratu, tj. crkvi koja je nosila isto ime kao ilovička *Sićadrja*. U sačuvanom toponimu *Jadrišćica* nahodimo prejetiran izgovor *Jadrija* (: Andrija) i zapažamo gubitak /n/ pred opstruendom: *Ja(n)drišćica*, kao u toponimu *Sićadrja* i kao u istovrsnom toponimu *Supokrač* (< *santu-pa(n)kratʰiu*). Promjena u našem toponimu *Sićadrja* /u/ > /i/ zbilila se pred palatalom /tʰ/, nastalin iz veze /tʰ-j/: \**Sutjadrija*, potpomognut asimilacijskom harmonijom naglašenoga /i/: *Sićadrja*.
  - 18 Blagdanska imena izvedena od svečeva imena nisu se sačuvala u velikom broju. Osim cresko-lošinjске *Sutvlje* navodimo još splitsko staro blagdansko ime *Sudāmja* (usp. P. Šimunović, *Splitska Sudāmja*. Lingvistika XXXI za god. 1991. Zbornik radova u čast Pavlu Tekavčiću. Ljubljana, u tisku) i *Stomorina*, nekoć rašireno po Dalmaciji, Kvarneru i Istri, a danas u uporabi jedino u Pagu (*Štomorina*), djelomično po Cresu (Orlec: *Vēla* i *Māla Stomōrina*, ali se gotovo redovito zamjenjuju mladima: *Vēla* i *Māla Gospođa*), u Omišlju na Krku (*Stomōrina*), ali se češće čuje *Vēla Gospođa*, te u Rapcu (*Stomorina*, zabilježio M. Moguš 1966.). Kult Gospi širio se ovim prostorima osobito od V. stoljeća nakon koncila u Efezu (431. godine). Jedan od njezinih najvažnijih blagdana je *Uznesenje Blažene Djevice Marije* (15. VIII.). Dovoljno je spomenuti da su tom blagdanu Uznesenja B. D. M. (*Stomōrini*) posvećene stolne (katedralne) crkve u Senju (spominje se od 11. stoljeća), u Krku (sagrađena u V. st. na ruševinama rimskih terma), u Osoru (iz VI. st.), u Rabu (ranokršćanska katedrala, pregrađena u XII. st.), u Poreču (iz VI. st.), u Puli (iz VI. st. 7), te crkve u Cresu (sagrađena 1554), u Pagu (prenesena iz svetišta Gospe od Staroga grada), te konačno na ovom kvarnersko-istarskom prostoru i riječka katedrala (iz X. st.), koja je biskupija kao svojega zaštitnika izabrala upravo sv. *Vida*, koji je svojim imenom jednako tako drevno prisutan u cresko-lošinjском blagdanu *Sutvlja*.
  - 19 H. P. Houtzagers, *The Čakavian Dialect of Orlec on the Island of Cres*. Ed. »Rodopi«. Amsterdam 1985. Lexicons, s. v.
  - 20 S toga je gledišta zanimljiv rad S. Težaka, *O gramatičkom rodu sanktorema u nekim čakavsko-kajkavskim govorima*. Skokov zbornik. Djela JAZU 59. Zagreb 1985, 491–495. U njemu autor pokazuje kako se posvojni pridjevski sufiks *-j* na žumberačkom području zadržao u blagdanskim

- imenima do danas kao posljedica skraćivanja (univerbizacije) dvočlane sintagme: *Jivanj dan > Jtvanj, Štefanj god > Štéfanj*, te dalje: *Mártinj, Mtholj, Tomînj*.
- 21 Zna se da su hrvatski doseljenici u južnoj Italiji već u XI. stoljeću osnovali gradić *San Vito degli Schiavoni*, kojemu je tek 1863. promijenjeno ime u *San Vito dei Normanni*. Crkva sv. Vida sačuvala se iz toga dalekog vremena. Usp. G. Scotti, *Z one bane mora*. Ed. »O. Keršovani«. Rijeka 1980, 10–11.
- 22 B. Fučić, *Apsyrtilides*, o. c., str. 26.
- 23 *Idem*, str. 86.
- 24 *Idem*, str. 96. — Creski toponim *Srem*, šibensko-vodički ojkonom i toponim *Srima*, staro ime *Srimač* za otok Murter, nasuprot *Srimi*, očito pripadaju supstratnom toponomastičkom sloju i zasad se ne mogu na zadovoljavajući način protumačiti. Lokva *Pogâna* čest je hidronim za lokve s prljavom, poganom vodom (lat. *pagana* »prosta, nečista« s promjenom rom. prednaglasnog /a/ u /o/ koja upućuje na vrlo drevnu romansko-hrvatsku simbiozu do u VIII. stoljeće). Tako je protumačen *Smrdečac* u Poljicima iz 1080. god., tako se mogu protumačiti imena uvala *Smerdičca* sasvim na sjeveru i sasvim na jugu otoka Cresa. *Pogâna* je, dakle, nečista lokva i omanji rimski pagus. Usp. brački toponim *Pogânica* do romanske gospodarske kuće uz koju je kasnije podignuta predromanička crkva sv. Ilije (*Sutuljja*). Brački apelativ pogonac znači »gnojnu ranu«, Marulić navodi imenicu *poganja* »nečistoća« (vidi M. Moguš, *Rječnik Marulićeve Judite*). U: M. Marulić, *Judita*. Ed. »Splitski književni krug«. Split 1988, 263).
- 24a Među mnogobrojnim Vidovim crkvama ovom bih prigodom istaknuo senjsku crkvicu sv. Vida na gradskom groblju, podignutu oko 1840. blizu prijašnje kapele. Ovdje se Vidovo ime crkve nametnulo groblju. Reći: *Pôc u Světoga Vlda* znači u Senju »poći na groblje«, a reći »*dospit Světon Vldu* znači »biti tamo pokopan«. Lijepo se to vidi iz stihova pjesme rano preminulog senjskog čakavskog pjesnika Miroslava Kovačevića (1945–1975). Tu pjesmu je za moju knjigu, navedenu ovdje u bilješci 32, akcentuirao pjesnikov ujak akad. M. Moguš, a glasi:
- Gospodín plovân je danâs  
u crĭkvi prĕdikâl
- da nî lĭpo njûrgat i vĭše tĭt  
jer da će Světon Vldu dospit  
svâčihova škrĭnja.
- Ma svĕdno mĭslin  
da nĕću vâjk  
ostât sirotĭnja.
- Tako kao senjski *Svĕti Vld* (»groblje«) nastajali su davno toponimi sa pridjevom *santu*, prenoseći svoj onomastički sadržaj od crkve na okolišni lokalitet.
- 25 P. Šimunović, *Brač — vodič po otoku*. Zagreb 1987, 174–176.
- 26 Vidi L. Matĕka, *Dvije crkvenoslavenske legende o svetom Vidu*. Slovo 23. Zagreb 1973, str. 75. i naročito rad F. V. Mareš, *Proložnĭ legende o svatém Vitu*. Slovo 23, 1973, str. 101.
- 27 P. Šimunović, *Osobno ime Vid*. Makedonski jazik, Zbornik radova u čast akad. B. Vidoeskog (u tisku).
- 28 Iz moje dijalektološke bilježnice s Brača i Hvara. Vidi rad iz prethodne bilješke.
- 29 J. Keber, *Leksikon imen*. Ed. »Mohorjeva družba«. Celje 1988, 385.
- 30 O *Vidovdanu* kod Srba, koji se također slavio oko solsticija (15. lipnja), vidi Š. Kulušić, P. Ž. Petrović, N. Pantelić, *Srpski mitološki rječnik*. Ed. »Nolit« Beograd 1970, 65–66 i podatke u mojem radu navedenom u bilješci 27.
- 31 A. Fortis, *Put po Dalmaciji* (prijevod). Ed. »Globus«. Zagreb 1984, str. 206.
- 32 Ovdje navodim samo neke dijalekatske zabilješke s Brača: 24. XII. Sv. Toma. *Svĕti Tĕma — ubĭj prĭjca dĕma* (svinjokolja pred Božić); *Tĕga dvĕva dĕn krĕši za onĕko kĕdko je potrlba pi(v)cu da prikrĕkne pĭko prĕga ol kĕće*. U vezi sa suncostajem i početkom rasta dana i pjevcem prekoracivanjem kućnoga praga važno je spomenuti da se sv. Vid u ikonografiji prikazuje s pijetlom koji se u Slavenu žrtvovao bogu svjetla Sventovitu. *Lexikon für Theologie und Kirche X*. Verlag Herder Freiburg 1966, str. 826.
25. XII. Božić. *Po Božĭcu trĭ nevĕje grĕdĭ: glĕd, goločĕ i zimâ;*

17. I. Sv. Ante Opat. *Svėti Ōntě Opāt — vazmł molłku i đla kopāt!* (početak okopavanja vinograda);
2. II. Svijećnica. *Kandalōra zimā fōra!* (kraj zime);
25. III. Blagovijest. *Ōj ti spāro, spāroga, ukōžł mi dvō rōga, jō ću tēbi zelēn līst, kada dōjde Blāgovisł!* (početak proljeća);
24. IV. Sv. Juraj. *Na Jūrjevo se dōju ō(v)ce na ćobāna* (ovce se daju u najam kad počinje mlada trava);
25. IV. Sv. Marko. *Svėti Mōrko ćē podāje ćetrdesět dōn potrāje* (vrijeme toga dana potraje punih četrdeset dana);
- 24–25. IV. *Jūrjeviće — Mōrkoviće — meju nļma dōn i godišće!* (za ta dva dana treba posijati grah i rasad. Propusti li se to, jao ga svu godinu!);
9. V. Sv. Duje. Težaci toga dana imaju pravo na mali odmor poslije objeda. *Sandļjansko jļgo* («suih, južni vjetar koji može jako nauditi voćkama i vinogradu»);
- Križi* (tri dana prije Spasova, *Sēnse*, kad su procesije kroz polja, tad se pjeva: »*Ol sļlbe, vlnograda i svñh stabōl ovñh, svē zlē gđdine i škodļve žlvine odagnāti dostōj se. — Tēbe mōlimo usłši nas!*«
24. VI. Sv. Ivan Krstitelj (pale se ivanjski kresovi uvećer na raskrižjima, preskaće oganj i zaziva se pomoć molbenicom u kojoj ima tragova slavenskoga poganskoga vjerovanja) »*Od Ivāna do Ivāna da me nđge ne bolū, da me štrīnge ne morū*« (tj. od Ivana Apostola iz zimskog solsticija, 26. XII, do Ivana Krstitelja iz ljetnoga solsticija, 24. VI.);
13. VII. Sv. Mara. Od toga se dana ne ide u vinograd da se ne oprudi grožđe;
20. VII. Sv. Ilija. Ljudi se molitvama utjeću svecu da ih ćuva od grada. Na uštapu se vidi sv. Ilija s kolima koja vuće po nebu za grmljavine;
27. IX. Sv. Kuzma i Damijan. »*Svėti Kūzma i Damijōn — stāvi grōžje u badōnj!*« (početak berbe);
18. X Sv. Luka. *Svėti Lūka u jōrbore lūka!* (počinju jesenski vjetri; kopaju se vrtli i sadi luk);
11. XI. Sv. Martin. *Svėti Marłin provrtļ karatļ!* (gotovo je vrenje mošta, kušnja mladoga vina);
25. XI. Sv. Kate. *Svėto Kōtļ — pol skūt gnjōļ* (početak hladnijeg vremena);
- Vidi podrobnije P. Šimunović/R. Olesch, *Ćakavisch—deutsches Lexikon* III. *Ćakavische Texte*. Ed. Böhlaus Verlag. Köln–Wien 1983, str. 5–15 (*Nāše žuvjēnje i nāši ōbićoji kroz godišće*).
- 33 V. Mažuranić, *Prinosi za hrvatski pravno—povijestni rječnik*. Ed. JAZU, 1908–1922, I, 668, navodi, među inim, ove nazive za mjesece po svetaćkim imenima: 1. *malobožićnjak*, 2. (veljak), 3. *grgurščak*, 4. *jurjevščak*, 5. *filipovščak*, 6. *ivanščak*, 7. *jakopovščak*, (*ilinščak*), 8. *velikomešnjak*, 9. *malomešnjak*, 10. *miholščak/lukovščak*, 11. *svesveščak*, 12. *velikobožićnjak*.
- 34 Na istom mjestu navodi se još jedna potvrda (samo mjesec dana starija): »*Afļiva Ivan Škrivanić Martinu... ovac svojih 9 od fruta v termen do dva godišća,... a ta rećeni fit poča o Sutviji pasanoj*«. *Glagoljski lošinjski protokoli notara Mikule Krstinića i Ivana Božićevića* (1564–1636). Priredio Leo Košuta. Radovi Staroslavenskog zavoda, knj. 9, Zagreb 1988, str. 21–22; 40–41. Odatle podaci za blagdansko ime *Sutvļa*, koje mi je dalo poticaj za ovaj rad.
- 35 F. Rački, *Documenta historiae chroaticae periodum antiquam illustrantia*. Ed. JAZU. Zagreb 1877, str. 426. U pismu pape Ivana X. iz 925. godine govori se o upotrebi hrvatskog jezika u bogoslužju na Osorskim otocima. N. Stražićić, *Otok Cres, prilog poznavanju geografije naših otoka*. Ed. »*Otočki ljetopis 4*«. Cres–Lošinj 1981, str. 121.
- 36 Dvopisamski natpis iz 11. st. Latinicom i oblom glagoljicom zapisao je hrvatski klesar prva potvrđena hrvatska osobna imena hrvatskim pismenima i na hrvatskom jeziku. Ta su imena: *baba Tēha*, sin *Bratohna* i unuk njezin koji se zvao *Juna*. Vidi. B. Fučić, *Apsyrñides*, o. c., 55–58.



Zusammenfassung  
**Die Cres–Lošinjsche Sutvija und im Zusammenhang mit derselben**  
*Petar Šimunović*

Zwischen den seltenen Feiertagsnamen, die durch den romanischen Adjektiv *san(c)tu(s)* und dem Namen eines Heiligen gebildet werden, ist auf den Apsyrditen der Feiertagsname *Sutvĭja* bestätigt. Der Autor leitet es auf diese Weise ab: *\*santu Vidu* > *\*sqtvid* + *-ja* > *\*Sutvidá* > *Sutvĭja*. Die Anpassung dieses Namens verweist auf eine romanisch–kroatische Sprachsymbiose, die bis zu Ende des X. Jahrhunderts stattfand. Sie bestätigt indirekt die frühe kroatische Anwesenheit auf dieser Inselgruppe.

Die alten Bestätigungen der romanisch–kroatischen Sprachsymbiose findet der Autor auch in anderen Toponymen diesen Typs auf dieser Inselgruppe. Es wird besonders über den Kultus des St. Vid diskutiert sowie über die Bräuche verbunden mit der Verehrung dieses Heiligen und seines Feiertages – *Sutvĭja*–.